

Schwab, *Mélanges Hartwig Derenbourg*, s. 444-462).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû'l-Kâsım Sehâb, *Ferheng-i Hâver Şinâsân*, Tahran 1317, s. 120; G. Maspero, "Hartwig Derenbourg", *Mélanges Hartwig Derenbourg* (nşr. E. Leroux), Paris 1909, s. 1-13; M. Schwab, "Bibliographie des Oeuvres de M. Hartwig Derenbourg", a.e., s. 443-466; Serkis, *Mu'cem*, I, 257, 899-900; Brockelmann, *GAL*, I, 5, 100, 130, 390-391, 407; II, 208; *Suppl.*, I, 7, 9, 45, 454, 552-553, 559, 570; II, 236; M. A. Palau, *Catalogo de Autores de la Biblioteca (Seccion Europea)*, Tetuan 1953, s. 38; J. Fück, *Die arabischen studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 250; A. S. Fulton — M. Lings, *Second Supplementary Catalogue of Arabic Printed Books in the British Museum*, London 1959, s. 246, 736; Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşrikin*, Kahire 1980, I, 203-204; Bedevî, *Mevsû'atü'l-müsteşrikin*, s. 161-162; W. H. Behn, *Index Islamicus 1665-1905*, Millersville 1989, s. 21, 25, 32, 39, 45, 50, 93, 164, 181, 225, 227, 230, 423, 464, 466, 699, 705, 724; *EAm.*, VIII, 712; *TA*, XIII, 98; *EJd.*, V, 1553.

CENGİZ KALLEK

DERENBOURG, Joseph Naphtali

(1811-1895)

Fransız şarkiyatçısı.

Almanya'nın Mainz (Mayence) şehrinde doğdu; yahudi asıllı oyun yazarı Zevi Hirsch Derenbourg'un oğludur. Giessen ve Bonn üniversitelerinde okuduktan sonra Hollanda'ya giderek Amsterdam'da üç yıl kadar özel öğretmenlik yaptı; daha sonra Paris'e yerleşti (1838). Burada bir yandan şarkiyat araştırmalarını sürdürürken bir yandan da A. Geiger'in etkisi altında kalarak Yahudilik'le ilgili çalışmalarına devam etti. Bu arada Fransız vatandaşlığına geçti (1843). Önce Lycée Henri IV'da Almanca öğretmenliği, arkasından Imprimerie Nationale'de muhahhahlik yaptı ve ayrıca Bibliothèque Nationale'deki İbrânîce yazmaların katalogunu hazırladı. 1857'de yahudi çocukları için bir lise kurarak 1864 yılına kadar yöneticiliğini üstlendi. 1869'da Légion d'Honneur nişanı ile onurlandırılan Derenbourg, arkasından Académie des Inscriptions et Belles-Lettres'e üye seçildi ve daha sonra da Sorbonne'a bağlı Ecole Pratique des Hautes Etudes'de kendisi için kurulan Ortaçağ İbrânîcesi ve Literatürü Kürsüsü'nün başına getirildi (1877). Bu arada Alliance Israélite Universelle'in merkez komitesinde de görev aldı ve bir müddet bu komitenin başkan yardımcılığını yürüttü; ayrıca Paris Consistoire (Müsevî din işleri yüksek kurulu) üyeliğinde de bulundu (1869-1872).

Almanya'nın ünlü kaplıca şehri Ems'te öldü.

Eserleri. Derenbourg'un Sâmî dilleriyle bu dillerde yazılmış kitâbeler ve Yahudilik üzerine kaleme aldığı eserlerin başlıcaları şunlardır: 1. *Les séances de Hariri / Maḳāmâtü'l-Ḥarîrî* (I-II, Paris 1847-1853). Harîrî'nin *Maḳāmâtü'l-Ḥarîrî* veya *el-Maḳāmâtü'l-Ḥarîriyye* adlı edebiyata dair eserinin De Sacy tarafından yapılan neşri üzerine M. Reinaud ile birlikte hazırladığı tashihli ve açıklamalı bir çalışmadır. 2. *Les fables de Loqman le Sage / Emsâlü Luḳmâni'l-ḥakîm* (Berlin-London 1850). Yine De Sacy'nin yaptığı, Hz. Lokman ile ilgili çeşitli meselleri içeren müellifi belirsiz bir esere ait edisyonun, diğer yazmalarla karşılaştırmalı olarak hazırlanmış tahkikli ve bazı tarihî bilgiler ilâveli neşridir (M. Reinaud ile birlikte). 3. *Essai sur l'histoire et la géographie de la Palestine d'après les Thalmuds et les autres sources rabbiniques* (1867). Filistin tarih ve coğrafyası ile ilgili olarak her iki Talmud'a ve diğer dinî kaynaklara dayanılarak hazırlanmış bir araştırmadır; özellikle Hz. İsa dönemi yahudi hayatına ışık tutması açısından önem taşır. 4. *Opuscules et traités d'Abou'l-Walid İbn Djanah de Cordoue / Kütüb ve Resâ'il li-Ebi'l-Velid Mervân b. Cenâh el-Ḳurtubî* (Paris 1880). Oğlu Hartwig ile birlikte hazırladığı bu eser, Ebû'l-Velid Mervân b. Cenâh el-Kurtubî'nin dört eserinin metni ve Fransızca tercümesini ihtiva eden bir derlemedir. 5. *Deux versions hebraïques du Livre de Kalilah et Dimnah* (Paris 1881). *Kelîle ve Dimne*'nin iki ayrı İbrânîce tercümesini ihtiva eden bir eserdir. 6. *Oeuvres complètes de R. Saadia b. Joseph al-Fayyumi* (I-V, Paris 1893-1899). Saîd b. Yûsuf el-Feyyûmî'nin bazı Arapça eserlerinin oğlu Hartwig ile birlikte yapılmış neşridir; en önemli eseri olmakla birlikte tamamlanmamıştır.

Derenbourg bunlardan başka, İbn Cenâh'ın İbrânîce gramerine dair *Kitâbü'l-Lüma'* adlı Arapça eserini (1886), Mişna'nın altıncı bölümü "Tohorot" üzerine Mûsâ b. Meymûn'un yaptığı şerhin Arapça metniyle İbrânîce tercümesini (1887-1889) ve oğluyla birlikte Abydos harabelerindeki I. Seti Tapınağı'nda bulunan Fenikece kitâbelerin tercümelerini (1885) yayımlamış, yine oğlu Hartwig'in yardımıyla *Corpus inscriptionum semiticarum*'un Himyerî ve Sebaî kitâbeleriyle ilgili olan dördüncü kısmını hazırlamıştır

(1889-1892). Derenbourg'un ayrıca *Journal Asiatique*'te çıkmış bazı makaleleri de bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû'l-Kâsım Sehâb, *Ferheng-i Hâver Şinâsân*, Tahran 1317, s. 120; G. Pfannmüller, *Handbuch der Islam Literatur*, Berlin 1923, s. 275, 282; Serkis, *Mu'cem*, I, 65, 749, 900; II, 1594; Brockelmann, *GAL*, I, 326; *Suppl.*, II, 65; Zirikî, *el-A'âm*, II, 145; J. Fück, *Die arabischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 249-250; Necîb, *el-Akîkî, el-Müsteşrikin*, Kahire 1980, I, 185-186; Bedevî, *Mevsû'atü'l-müsteşrikin*, s. 160-161; W. H. Behn, *Index Islamicus 1665-1905*, Millersville 1989, s. 699; *EAm.*, VIII, 712; *TA*, XIII, 98; *EJd.*, V, 1553.

CENGİZ KALLEK

DEREZİ

(الدرزي)

(ö. 411/1020)

Fâtımî Halifesi Hâkim-Biemrillâh'ın

Türk asıllı dâisi

ve Dürzîliğe adını veren kişi

(bk. DÜRZİLİK).

DERGÂH

(درگاه)

Tarikat pîrlerinin veya tarikatın büyük şeyhlerinin ikamet edip irşad faaliyetlerini sürdürdükleri veya kabirlerinin bulunduğu merkezi tekke anlamında bir tasavvuf terimi
(bk. ÂSİTÂNE; TEKKE).

DERGÂH

(درگاه)

1921-1923 yıllarında yayımlanan fikir, sanat ve edebiyat dergisi.

15 Nisan 1337 - 5 Kânunusâni 1339 (15 Nisan 1921 - 5 Ocak 1923) tarihleri arasında on beş günde bir olmak üzere toplam kırk iki sayı neşredilen derginin mesul müdürü Mustafa Nihat'tır (Özön).

Millî Mücadele günlerinin ümit ve heyecan dolu havası içinde yayın hayatına giren dergi büyük ölçüde Yahya Kemal'in (Beyatlı) fikir, görüş, zevk ve estetik anlayışı doğrultusunda çıkmıştır. Nitekim Yahya Kemal başyazar olarak dergide sadece edebî ve fikrî muhtevalı makaleler yazmakla kalmamış, çok defa diğer yazarlara da yön vererek mecmua'nın politikasını tayin etmiştir. Dergi, büyük bir kısmını Dârülfünun Edebiyat Fakültesi'nde okuyan genç aydınların oluşturduğu şair ve yazar kadrosu ile tarih

ve kültüre dayalı yeni bir milliyetçilik anlayışı getirmiştir. Yahya Kemal bu yıllarda, daha önce Paris'te Albert Sorel'in derslerine devam ederken benimsediği "tarih ortasında Türklüğü aramak ve bulmak" anlayışı içinde, aynı ekole bağlı Fransız tarihçisi Camille Julien'in, "Fransız milletini bin yılda Fransa toprağı yarattı" görüşünden hareketle "1071'den sonra Anadolu'ya, sonra Rumeli'ye, daha sonra İstanbul'a yerleşerek yepyeni ve yaratıcı bir millet olduğumuz" tezini ortaya atmıştı. Bu tarih, sanat ve kültür milliyetçiliği yerli ve millî kaynaklara dayanan, millî hayatı yaşanmakta olan zaman ile geçmişte arayan ve onu Türk tarih ve coğrafyasının içinde değerlendiren yeni bir anlayıştı. Dergide yayımlanan yazıların büyük bir kısmında, bütünüyle "kaynaklar" anlamında düşünülen derginin ardından başlayarak artık kaybolmakta olan bütün bir Şark dünyasının ruhu, duygu ve düşünce planında yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır. Özellikle Dârülfünun felsefe müderrisi Mustafa Şekip'in (Tunç) makaleleri, Bergson'dan yaptığı tercüme ve onun hakkındaki incelemeleri, İsmail Hakkı'nın (İsmail Hakkı Baltacıoğlu) yazıları, Yakup Kad-

ri'nin (Karaosmanoğlu) "Erenlerin Bağından" başlığı altında yazdığı mensur şiirler, tekke ve divan şairlerinden seçilen parçalar ve onlar üzerinde yapılan araştırmalarla modern - mistik bir hüviyet kazanan dergi tarihî, mânevî ve kültürel değerlere dayanan bir sanat anlayışını savunmuştur. Mecmuada ayrıca Yahya Kemal'in temsil ettiği "şiirde mükemmellik" ile Ahmed Hâşim'in "saf şiir" fikri yeni Türk şiirinin estetiğini kurmuş ve Ahmet Hamdi Tanpınar daha sonraki yıllarda bu yolu devam ettirmiştir. Yaşayan Türkçü fikri de *Dergâh* mecmuasından, bilhassa Yahya Kemal'in dil anlayışından doğmuştur.

XX. yüzyılın başlarında çeşitli neşir faaliyetleriyle Türkiye'de de yayılan ve taraftar bulan pozitivism ve materyalizm, İslâmcı görüşü savunan çevrelerin yanında *Dergâh* mecmuasında da ciddi bir tepkiyle karşılanmıştır. Pozitivism ve bilhassa mekanizme karşı "anti-intellectüalizme"de birleşen Mustafa Şekip, Mehmed Emin (Erişirgil) ve İsmail Hakkı, Bergson'la birlikte E. Boutroux ve W. James'in görüşlerinden hareket ederek dergide şu anlayışı savunmuşlardır: Müslüman Türk halkının Anadolu'da düşmana kar-

şı canla başla sürdürdüğü mücadele bir ölüm kalım savaşıdır. Böyle bir durumda başarının sırrı, ancak vasıta olarak bir değer taşıyan sayı; ölçü, pozitif ilim ve teknolojiye değildir. Yeni bir hayat hamlesinden doğacak olan başarı kemiyete karşı keyfiyetin, mekanizme karşı yaratıcı hamlenin zaferi olacaktır. Bu sebeple, Yahya Kemal'in derginin ilk sayısında yayımlanan ve bu hareketin bir nevi beyannâmesi mahiyetindeki "Üç Tepe" adlı makalesiyle Mustafa Şekip'in "Hakkı Hürriyet" ve İsmail Hakkı'nın "Kerbela'ya Giden Derviş" adlı makaleleri son derece dikkat çekicidir.

Mütareke ve Millî Mücadele döneminin en önemli, en seviyeli fikir ve edebiyat anlayışını temsil eden *Dergâh*'ta imzaları görülen seksenin üzerinde şair, hikâyecî, ilim adamı, yazar ve mütercim vardır. Bunların bir kısmı eserleri tercüme, iktibas veya yeniden yayımlanan kişilerdir. Bizzat yazı yazan devrin tanınmış kalemleri arasında Yahya Kemal, Ahmed Hâşim, Yakup Kadri, Fahri Rıfkı (Atay), Halide Edip (Adivar), Ruşen Eşref (Ünaydın), Abdülhak Şinasi (Hisar) ve Mustafa Nihat derginin edebî ve fikrî yönünü; Ziya Gökalp, Köprülüzade M. Fuad, Mehmed Hâlid (Bayrı), Hüseyin Nâmık (Orkun) tarih ve edebiyat tarihi yönünü; Mustafa Şekip, Mehmed Emin ve İsmail Hakkı felsefî tarafını oluşturmuş, Fevzi Lutfi (Karaosmanoğlu) ise "İstanbul'un On Beş Günü" başlığı altında tarih sütunlarını idare etmiş ve zaman zaman da kitap tenkitleri yazmıştır. Dergide sürekli imzaları görülen ve zamanla yeni Türk edebiyatının belli başlı şahsiyetleri arasında yer alacak olan diğer şair ve yazarlar arasında şu isimler de vardır: Ahmet Kutsi (Tecer), Ahmet Hamdi (Tanpınar), Ali Mümtaz (Arolat), Necmettin Halil (Onan), Kemalettin Kâmi (Kamu), Şükûfe Nihal (Başar), Halil Vedat (Fıratlı), Hasan Âli (Yücel), Nurullah Atâ (Ataç), Sâmî Rifat, Kılıslı Muallim Rifat (Bilge) ve pedagoğ Sâtî Bey.

O sırada Anadolu'da devam etmekte olan Millî Mücadele'nin bazan bedbin, çok defa ümit dolu havasını yansıtan, millî ve ruhî değerlere ön planda yer veren dergide şiir, makale, tenkit, musahabe yanında edebiyat tarihi, tiyatro, biyografi, dil, müzik, felsefe ve mimari konularında da telif ve tercüme birçok yazı yayımlanmıştır. Ayrıca Ahmed Hâşim'in *Göl Saatleri* (İstanbul 1337) adlı şiir kitabı *Dergâh* yayınladığının ilk kitabı olarak çıkmıştır.

DERGÂH

İsmail Hakkı Baltacıoğlu

15 Nisan 1337

15 Nisan 1337

DERGÂH

İsmail Hakkı Baltacıoğlu

İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun bu kitabı, Türk edebiyatının en önemli eserlerinden biridir. Bu eser, yazarın hayatını ve eserlerini tanıtmak için yazılmıştır. Kitap, yazarın hayatını, eserlerini ve edebiyatındaki yerini detaylı olarak anlatmaktadır. Bu eser, Türk edebiyatının en önemli eserlerinden biridir.

15 Nisan 1337

DERGÂH

İsmail Hakkı Baltacıoğlu

Dergâh mecmuasının 15 Nisan 1337 tarihli ilk sayısının kapağı

BİBLİYOGRAFYA :

Yakup Kadri, "Dergâh Mecmuası", *İkdam*, nr. 9002, 8 Nisan 1922; Ziya Sömer, "Memleketimizde Bergson", *Bergson (Hayatı, Felsefesi, İlk Eserleri)*, İstanbul 1939, s. 189-194; Nihad Sami Banarlı, *Yahya Kemal'in Hâtıraları*, İstanbul 1960, s. 43-49; Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yahya Kemal*, İstanbul 1963, s. 13-37; Hilmi Ziya Ülken, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, Konya 1966, s. 615-627; Betül Dinç, *Dergâh Mecmuasının Tedkiki* (mezuniyet tezi, 1974), İÜ Ktp., nr. 10.406; Beşir Ayvazoğlu, *Yahya Kemal, Eve Dönen Adam*, Ankara 1985, s. 87-96; Ziya Bakırcıoğlu, "Dergâh", *TDEA*, II, 245-246.

ABDULLAH UÇMAN

DERGÂH-ı ÂLİ

(درگاه عالی)

Bazı İslâm devletlerinde hükümdar kapısı veya padişah sarayı karşılığında kullanılmış olan tabir.

Farsça'da "kapı" anlamına gelen *der* kelimesinin sonuna yer bildiren *gâh* ekinin getirilmesiyle teşkil edilen *dergâh*ın sözlük anlamı "kapı yeri" demektir. Terim olarak birçok İslâm ve müslüman-Türk devletinde, özellikle Selçuklular'da bazan *bârgâh** ile aynı anlamda ve hükümdar sarayı karşılığında kullanılmıştır (İbn Bibî, s. 696).

Osmanlılar'da daha ziyade *dergâh-ı âlî* veya *dergâh-ı muallâ* şeklinde kullanılan bu tabir yine padişah sarayını ifade ederdi. Osmanlılar'da kelimenin "saray" anlamında kullanılışının ne zaman başladığı bilinmemekle birlikte Selçuklular ve diğer Anadolu beyliklerinde görüldüğüne göre daha ilk hükümdarlar döneminden itibaren yerleşmiş olduğu söylenebilir. Fâtih Sultan Mehmed'in fermanlarında sık olarak geçen tabir, özellikle İstanbul'un fethinden sonra hem saray hem de hükümet merkezini içine alan bir anlam kazanmış olmalıdır. Nitekim Fâtih döneminde Bursa sancak beyi ve kadılarına gönderilen bazı hükümlerin süreleri şer'îye sicillerine kaydedilirken "dergâh-ı muallâdan hükm-i hümayun vârid olup" ifadesiyle özetlenmiştir. Bu anlamda olmak üzere "atebe-i ul-yâ", "âsitâne-i saâdet" ve "kapu" tabirleri de *dergâh-ı âlî* veya *dergâh-ı muallâ* ile birlikte kullanılmış, bazı XV ve XVI. yüzyıl belgelerinde "yüce dergâh" şekli de yer almıştır. Daha sonraki Osmanlı resmî yazışmalarında ve fermanlarda daima saray ve hükümet merkezini ifade etmek için kullanıldığı gibi padişaha bağlı olarak görev yapanlar da bu tabir-

le anılmışlardır. Zamanla *dergâh-ı âlî* çavuşları, *dergâh-ı âlî* kapıcıları, *dergâh-ı muallâ* yeniçerileri, *dergâh-ı âlî* müteferrikaları gibi çeşitli saray görevlilerinin adlandırılmasında kullanılmış ve yerleşmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 12, s. 600; nr. 31, s. 143; Nizâmülmülük, *Siyâsetnâme* (Çavdaroğlu), tür.yer.; İbn Bibî, *el-Evâmirü'l-âla³iyye*, s. 113, 273, 696, tür.yer.; Uzuncarsılı, *Medhal*, s. 54, 58, 78, 274; a.mlf., *Saray Teşkilâtı*, tür.yer.; Barkan, *Kanunlar*, s. 354, 355, 357, 359, tür.yer.; *CHIR.*, V, 223-227, 247-248; İbrâhim Kafesoğlu, *Harizmşahlar Devleti Tarihi*, Ankara 1984, s. 71; H. İnalçık, "Bursa Şer'îye Sicillerinde Fatih Sultan Mehmed'in Fermanları", *TTK Belleter*, XI/44 (1947), 694, 701-702; Pakalın, I, 426; "Dargâh", *ET²* (Fr.), II, 145.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

DERİ

Batı Türkçesi'nde *deri* şeklinde telaffuz edilen kelimenin aslı *teri / tiri*'dir (Clouston, s. 531). Bütün göçebe toplumların hayatında birtakım kolaylıklar sağlayan derinin tabaklanıp kullanılması, Türkçe'nin deri eşya ve tabaklama ile ilgili kelimeler bakımından zengin bir dil oluşunun da gösterdiği gibi Türkler'de de çok eskiye dayanır. Bugün dahi derinin Yörükler'in hayatında önemli bir yeri vardır. Özellikle kışın giyilen çanak ve gocuklarda, dağarcık olarak bazı eşyanın konulmasında, peynir, tereyağı, bal ve pekmez tulumlarının yapılmasında, su taşınmasında ve yağ elde edilmesinde kullanılmaktadır. Su tuluklarıyla yağ çıkarmada yayık olarak kullanılan ve Toros göçerleri arasında *yannık* denilen (muhtemelen yağlıktan bozma) deri kaplar, halen palamut kabuğu ile tabaklanmış deriden yapılmaktadır.

Derinin işlenerek kullanılması tekstilden çok öncedir ve tarihçesi ilk insanla başlamıştır denilebilir. Nitekim Eski Ahid'e göre Allah Âdem ve Havvâ'ya deriden gömlek giydirmiştir (Tekvîn, 3/21). Eski ve Yeni Ahid'in birçok yerinde elbise, kemer, ayakkabı, tulum, dağarcık gibi deri eşyadan bahsedilir. Ahid sandığının muhafaza edildiği seyyar mâbedin üzeri deri ile örtülmüş ve mefruşatının çoğu deriden yapılmıştır (Sayılar, 4/6 vd.). Kur'an, insanlara göç ve ikametleri sırasında büyük kolaylık sağlayan deri çadırları şükrü gerektiren nimetler arasında sayar (bk. en-Nahl 16/80). Bilhassa göçebe Araplar *kaş'* ve *ti-*

râf denilen deriden yapılmış çadırlar kullanırlardı; ham deriden ve küçük olan *kaş'* fakirlere, tabaklanmış deriden ve büyük olan *tirâf* ise zenginlere mahsus-tu (Mahmûd Şükrî el-Âlûsî, III, 393-394). Panayırlarda gösteri için ve savaş alanlarında kumanda merkezi olarak kırmızı deriden büyük çadırlar kurulurdu. Ukâz panayırında kurulan bu tür çadırlarda ünlü şairler şiirlerini inşad ederlerdi (Cevâd Ali, V, 7).

Kâğıdın icadına kadar deri çok uzun bir süre yazı malzemesi olarak da kullanılmıştır. Kur'an'da "rakk" (ince deriden yapılmış parşömen) üzerine yazılı kitaba yemin edilir (et-Tür 52/3). Âyet ve hadislerin ilk kaydedilişlerinde derinin kullanıldığı muhakkaktır ve günümüze ulaşan eski mushaflarla halen Topkapı Sarayı Emânât-ı Mukaddese Dairesi'nde muhafaza edilen Hz. Peygamber'in Mukavvîs'a gönderdiği mektup bunun açık bir delilidir. Sâsânîler'de vergi memurları kayıtlarını beyaz deriler üzerine tutarlar ve *kisrâya* arzederlerdi. Deri defterlerin kokusundan rahatsız olan *kisrâ*, bunların gülsuyu ve za'feranla sarartılmasını istemişti (Belâzürî, s. 450). İbnü'n-Nedîm İranlılar'ın manda, sığır ve koyun gibi hayvanların derilerini yazı malzemesi olarak kullandıklarını söyler (*el-Fihrist*, s. 22). Emevîler döneminde diwan kayıtları tomar halinde deriler üzerine tutulmuştur. Seffâh'ın veziri Hâlid b. Bermek deri sayfaları kitap şeklinde ciltletmiş ve bu uygulama Hârûnürreşid'in veziri Ca'fer b. Yahyâ el-Bermekî'nin kâğıttan defter yaptırmasına kadar devam etmiştir.

Derinin tabaklanmasına dair ilk bilgilere, Mısır'da erken dönem hânedanlarından kalan kayıtlarda rastlanmaktadır. Kitâb-ı Mukaddes'te deri eşyadan çokça söz edilmesine rağmen bu hususta bir açıklama yoktur. Yahudi şeriat kitabı Talmud'da ise bazı hükümler bulunmakta ve bunlardan *debbâğ*ların toplumun aşağı seviyesinde kimseler olarak kabul edildikleri, tabakhânelerin pis kokuları sebebiyle eski Yunan ve Roma'da da olduğu gibi yerleşim merkezlerinden uzakta kurulmasının istendiği, burada çalışanların -ne kadar temiz olurlarsa olsunlar- üdetlerine sinen koku sebebiyle toplu ibadet ve festivallere katılmaktan menedildikleri ve kısa bir dönem için de olsa bu işi yapanların daha yüksek görevlere getirilmediği öğrenilmektedir. Talmud, dünyanın ne attarsız ne de *debbâğsız* olabileceğini söyler ve